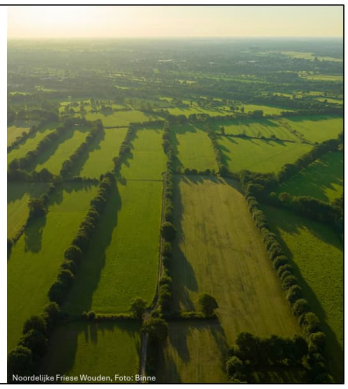
Aan de slag met GBDA

Praktijkvoorbeelden, monitoring en hoe GBDA bijdraagt aan beleidsopgaven in het landelijke gebied

Sytske Rintjema
Siebe Bruinsma
Wim Jager

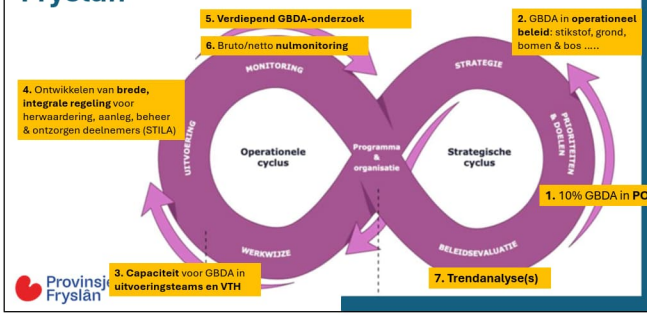
Provinsje Fryslân

Even voorstellen

Werken aan GBDA in Fryslân

Provinsje Fryslân

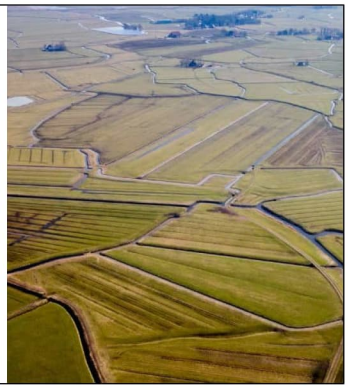
Onze verhaallijn: De beleidsacht. 1. praktijkvoorbeelden en lessen die we daaruit leren, monitoringspraktijk en vragen en tot slot hoe GBDA in Frl onderdeel is van BKNL en bijdraagt aan wettelijke natuurdoelen. Aandachtpunt: aansluiting beleidscyclus op uitvoeringscyclus, programmering en organisatie: LVVN heeft in de milj nota een programmatische aanpak GBDA aangekondigd.

Praktijkvoorbeelden Siebe Bruinsma

- Aanleg GBDA in Friesland
- Knelpunten
- Discussie aan de hand van twee stellingen

Provinsje Fryslân

Toelichting Siebe op enkele praktijvoorbeelden uit Friesland en praktische problemen waar je dan soms tegenaan loopt

Voorbeeld 1: natuurvriendelijke oever/ plasdras

Hoe gerealiseerd?
Wat leverde het op?

Dilemma:
Oppervlakte natuurvriendelijke oevers mag niet meer worden meegeteld bij de perceelsregistratie

Provinsje Fryslân

Voorbeelden

Provinsje Fryslân

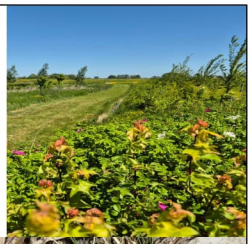
5

Voorbeeld 2: heg/haag/struweel

Voorbeeld: heg/haag/struweel

Wat levert dit op voor de biodiversiteit?

Knelpunt:
afgekeurd door RVO omdat er solitaire bomen in staan

Provinsje Fryslân

6

Voorbeeld 3: boomwallen

Hoe gerealiseerd?

Wat levert het op?

Knelpunt:

ANLb-beheer: vraagt eindkap terwijl hier volgens de Boswet een kapvergunning voor nodig is

Provinsje Fryslân

7

Vraag/ stelling

1. Teveel verschillende regelingen voor hetzelfde doel (GBDA); reden? Oplossingen?
2. Toetsing RVO van GLB-ecoregeling volgens de letter of volgens de geest?

Provinsje Fryslân

8

(Natuur)monitoring BKN – Wim Jager

Wens: minimaal 10% kwalitatief hoogwaardige groenblauwe dooradering

Uitdaging / Monitoring: Hoe en wanneer weten we of onze inspanningen in de praktijk werken?

VALKUIL: Geen groot administratief monster!!

Provinsje Fryslân

Wim Jager en werk bij de provincie Fryslân als beleidsmedewerker natuurmonitoring.
Dat is vooral gericht op trends, aantallen, en feitelijke data van flora en fauna.

Hier bij BKN gaat het net even anders.

We willen 10 % realiseren, maar hoe doen we dat zinvol? Het is niet zinvol om zomaar alles te tellen. Dus gericht: Gidssoorten

VALKUIL; plannen maken zonder uitvoering.

GBDA monitoring Fryslan

Kwantiteitmonitoring (areaal) – bruto/netto nulmeting

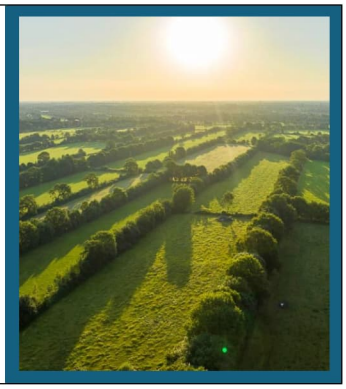
- GIS analyse (2025)
- LAREG NEO analyse (2026 verwacht)

+ Verdiepende GBDA onderzoeken (2025/2026)

Kwaliteitsmonitoring (wens voor 2027)

- Op elementniveau (o.a.: *compleetheid, vitaliteit, soortenrijkdom, (ecologisch) beheer*)
- Op landschapsniveau (o.a.: *randdichtheid, diversiteit, connectiviteit*)

Effectmonitoring (impact) → praktijk

Provinsje Fryslân

2025 areaal groenblauwe dooradering aanvalsplan landschap 10% (deltaplan biodiversiteit). POVI hoogwaardige groenblauwe dooradering HOOGWaardig.
Intern is toegevoegd. Neo geo bedrijf lasreg doet het nog een keer over eind 2026.
2 verdiepende gdba onderzoekenv an landschapsbeheer frl. Controle veldferificatie . In de landschapstypen.

2027: kwaliteit aan toevoegen.
Een deel kan met GIS,(groenblauwe dooradering), deel moet met vrijwilligers, is de vraag of we dat willen.

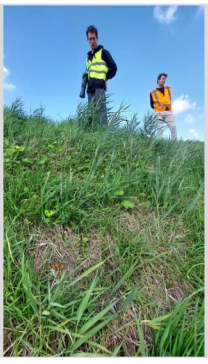
Effectmonitoring = natuurmonitoring = effect op de doelsoorten dus je resultaten .
Dit moet in het echt.

Monitoring - keuzes

Wat willen we niet meten?
- een "afvinkjescultuur"?
- Te ingewikkelde ecologische data

Wat willen we wel meten?
- **Gidssoorten**: Floreert en past bij de omgeving van de pilot
- Er is Voedsel, Veiligheid, Verbinding, Voortplanting, Variatie voor deze soort.
- **Kwantitatief : Veel/weinig oude bomen/ flab, bloeiende kruiden.....**
- **→ Niet als 'doel an sich" maar zijn de V"s op orde?**

Provinsje Fryslân

We willen geen afvinklijsten en Natura 2000 toestanden!!! Geen ingewikkelde zaken.

!!! Een gidssoort is een algemene soort die model staat voor de ecologische kwaliteit van het gebied waar je de pilot doet.
Dus wél meten, hoe veel gidssoorten zien we? In plaats van soorten kan je ook omgevingsfactoren meten en dat zegt ook iets over de biodiversiteit van het project.

Uitvoering voorbeeld

Hoe pak je het aan

→ Agrarisch collectief
→ Bufferstrook ->Gidssoort -> vrijwilligers

Iets met vlinders: Argusvlinder, Icarusblauwtje, Oranjetipje

Iets met vogels: veldleeuwerik, graspieper, tureluur

→ Tellen op dezelfde manier: protocol
→ Herhaling: meetnet (iedere week op dezelfde tijd)
→ Deel resultaten met de eigenaren en interessenten

Provinsje Fryslân

BKN = monitoring = check functioneert de ingreep?

Dit doen via de agrarische collectieven!

Gebruik de gidssoorten, Gebruik meetbare onderdelen die je vrijwilligers interessant vinden!
Hou het dicht bij de praktijk .

Het heeft geen zin om maar in het wilde te gaan tellen. Om te zorgen dat een telling van vandaag vergelijkbaar is met die van volgende week, doen we een telling volgens een vast schema. Dat zorgt voor vergelijkbaarheid en uniformiteit (een telling van Wim op dezelfde manier als Piet).
Het volgens regelmaat tellen wordt monitoring genoemd. Als we niet op een gestandaardiseerde manier gaan tellen, dan vergelijken we appels met peren.

Om de uniformiteit van tellen gelijk te houden, moeten afspraken vastgelegd worden in een protocol.
Voorbeeld Argusvlinder bij langs. Waar komt ie voor, wanneer kun je hem treffen (vliegtijd), Hoe tel je (welke route loop je en hoe lang). Wat ga je noteren bij de telling (het weer, de temperatuur (vlinders vliegen niet bij lage temperaturen), heel veel wind (vliegt alles weg of is beschut).

De afspraken die uit een monitoringsprotocol komen, leg je vast.
Een protocol alleen is niet voldoende. Wanneer je over meerdere jaren, op vaste routes telt in begrensde gebieden gaat tellen voor een soortgroep ontstaat een monitoringsmeetnet. Landelijke organisaties die veel vakkennis hebben op het gebied van vogels (Sovon) ontwikkelt het Broedvogelmonitoringsproject (BMP).
Tellen en meten … *Wie bedenkt de standaard*?

- Belang van een standaardmethodiek is dat je ook goed weet wat je NIET ziet, omdat alle soorten van de soortgroep worden geteld volgens het protocol.
- Dus ook wat je niet ziet wordt genoteerd als 0-waarnemingen.

Stelling

A Eerst de nulsituatie vastleggen en monitoring waarborgen?

Versus

B Niet overal is monitoring nodig (waar/ wanneer wel?)

Provinsje Fryslân

Ik wil graag afsluiten met een prikkelende stelling om met elkaar in gesprek te gaan: Moeten we rigide vasthouden aan alles dichttimmeren en volledig monitoren? OF durven we te accepteren dat monitoring niet overal nodig is en gaan we meebewegen met het proces wat er in die gebieden nu plaatsvind? Als de bufferstrook of haag net is aangelegd, durven we dan even te wachten en pas later te meten?

IK hoor graag van jullie hoe je in jouw rol vBKN hier naar kijken.

A – wanneer WEL?

- Bij vastleggen 0-situatie
- Lerend beheren (sturing tijdens proces)
- Pilot
- Werkt de ingreep(uit de pilot)? Blijven de gidssoorten de ingreep gebruiken (acceptatie) ?
- Draagt het dus bij aan je doel.

Provinsje Fryslân

Voorbeeld uitwerking

Wanneer er al enige kennis is van de situatie. De argusvlinder komt voor op dit perceel (NDFF) dus we weten, de condities kunnen goed zijn en dat vraagt dus om een monitoringsprotocol. De bufferstrook ligt er ook, dus de 6 v's zijn beschikbaar.

B – wanneer NIET?

- BIJ de start van inrichting of aanleg
- Condities zijn nog niet op orde (abiotiek)
- Van pilot naar gangbare praktijk → standaard.
- → "hagel schieten" in gebieden checken: komen hier argusvlinders voor?

Provinsje Fryslân

Voorbeeld uitwerking

De valkuil is om direct overal alles te gaan tellen. Dat willen we juist niet! Want als een boer net een nieuwe haag heeft aangeplant kun je het eerste jaar toch geen gidssoort verwachten op die plek. HET moet dus wel FUNCTIONEEL zijn. Pas als er beheer gaat plaatsvinden willen we gaan checken; werkt er iets? Moeten we de heg vaker snoeien of beheren? Monitoring volgt het proces..

Energie gaan benutten wanneer er een groep enthousiastelingen actief is.

Hoe GBDA bijdraagt aan de beleidsopgaven – Sytske Rintjema

BKN+L?

- Grutsk op ús lânskip
- Landschap en natuur gaan hand in hand

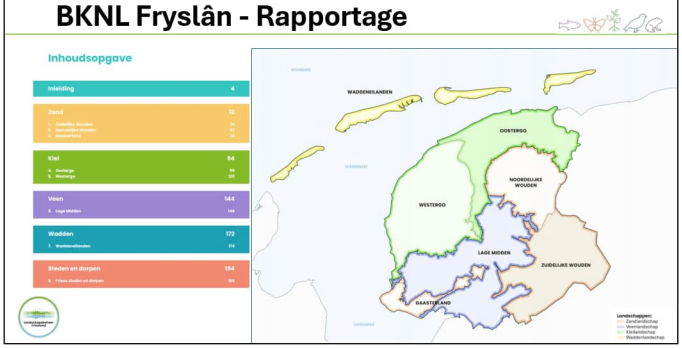
Provinsje Fryslân

Maar eerst een korte toelichting op de Friese BKNL

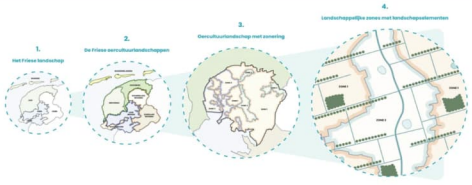
BKNL Fryslân - Rapportage

Heden – verleden – toekomst
Wat waren de belangrijkste veranderingen?

Landschapselementen en soorten

Soorten gebruiken landschapselementen: percelen, vlakken, lijnen, punten en zijn zo te koppelen aan de landschapszones

Gidssoorten: ambassadeur en bonussoort

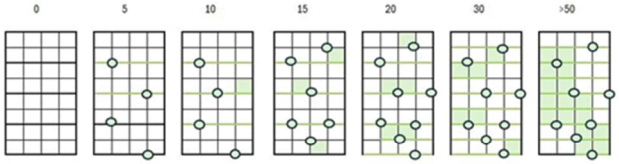
Provinsje Fryslân Werkend Landschap A&W

BKNL zijn de lijnvormige en puntvormige elementen zoals heggen, sloten, vaarten, houtwallen, bosjes. Daarnaast zijn ook de percelen nodig.

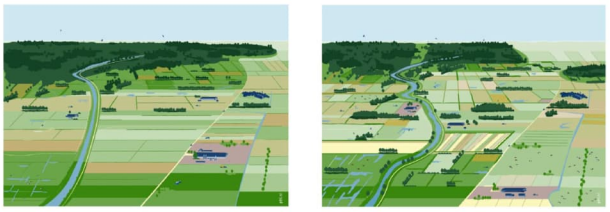
Wanneer is het genoeg?

Figuur 3.2: Hypothetische configuratie van een landschap met verschillende aandelen van vlakvormige elementen (percelen), lijnvormige landschapselementen (als sloten, bermen, randen of houtige elementen) en knoopvormige elementen (als bosjes, poelen, dobben, overhoekjes, groene erven) met een goede kwaliteit. Deze goed ontwikkelde elementen zijn in groen aangegeven en het vermelde aandeel betreft de groene elementen samen. Het oppervlakteaandeel (%) van dergelijke elementen loopt in de figuur op van 0 naar >50%. De configuratie en locatie van elementen is willekeurig gekozen, en kan ook anders.

Het gaat uiteindelijk niet alleen om de kwantiteit maar (vooral) ook om de kwaliteit!
GBDA is nu formeel excl. Percelen!
Risico: weer opnieuw toewerken naar een ecologische ondergrens, we willen juist dat dit de norm wordt

Figuur 3.1: Twee toekomstscenario's voor het landschap in 2050. Uitwerking van het PBL (2023). https://www.pbl.nl/system/files/document/2025-10/pbl-2025-landbouw-en-natuurverkenning-5076-2.pdf

Provinsje Fryslân

Scheiden of verweven? Een belangrijke niet benoemde drukfactor voor de kwaliteit van natuurgebieden (60.000 ha) is de kwaliteit van de omgeving (>200.000 ha landbouw)
BKNL kan helpen hier stappen in te zetten zodat de NHV-doelen in beeld komen en de bestaande natuurgebieden worden versterkt

EU NHV Artikel 11 Landbouwecosystemen

Artikel 11.1: Lidstaten nemen herstelmaatregelen om de **biodiversiteit van landbouwecosystemen** te verbeteren.

Artikel 11.2: Op nationaal niveau een **toenemende trend** realiseren voor minstens twee van de drie indicatoren:

- 2a: graslandvlinderindex
- *2b: voorraad organische koolstof in minerale akkerbodems – deze valt af omdat het heel lastig is een toenemende trend te zien in 2030 vanwege de langzame processen in de bodem*
- **2c: percentage van het landbouwareaal met diversiteitsrijke landschapselementen**

Art. 11.3: boerenlandvogels

Art. 11.4: herstellen organische bodems in de landbouw die bestaan uit ontwaterde veengebieden

Provinsje Fryslân

Allemaal met SMARTe doelen, 17 graslandvlinders waarvan 7 algemene soorten, 27 boerenlandvogels, ook spreeuw, boerenzwalus - positieve trend in 2030 -doelen voor 2040 - 2050

Stelling: Aan de slag met BKNL

Eerst gezamenlijk streefbeeld definiëren?

- Streefbeeld: welke gidssoorten en welke condities?
- Huidige kwaliteit (condities en aanwezigheid gidssoorten) in kaart brengen
- Welke maatregelen, wie doet wat
- Monitoren, evalueren & bijsturen
- .....

Of per direct starten met No-regret-maatregelen?

- Natuurinclusieve en/of biologische landbouw
- Geen bodemkerende bewerking
- Gefaseerd maaien en afvoeren
- Vergroenen bedrijventerreinen
- Heggen in plaats van hekken
- Kruiden bevorderen
- Waterelementen toevoegen
- Lse aanleggen en verbinden
- Faunavoorzieningen plaatsen
- .....

Geen tijd te verliezen, streefbeeld is vooral bedoeld voor communicatie
Hoe neem je je organisatie hierin mee?
Angst voor risico's en wantrouwen wegnemen; van fouten kunnen we leren

Discussie:

Hoe kunnen we harde doelstellingen – zoals de NHV-**resultaatverplichting** voor boerenlandvogels, graslandvlinders en bestuivers - behalen met een zacht (**niet verplicht**) instrument?

Gedachtegoed BKN: laagdrempelig, niet verplichtend, stimulerend, bottom up